МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

С. Коцюруба
Принципи суверенітету та невтручання в умовах кіберпростору в міжнародному публічному праві *624*

О. Альошин
Цифрова трансформація правових відносин, електронного документообігу та кібербезпеки: наслідки та перспективи *626*

К. М. Майстренко
Соціальна безпека як ключовий компонент системи соціальної політики в умовах воєнного стану: виклики та стратегічні пріоритети *628*

О. В. Фірстенко
Відтворення конкурентоспроможного людського капіталу як стратегічний ресурс національної безпеки України в умовах повоєнного відновлення *630*

ІННОВАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ І ДИЗАЙНІ

С. В. Білобловський
Побудова та впровадження системи управління даними в сфері звітування зі сталого розвитку з урахуванням передових глобальних практик і інноваційних технологій *633*

А. В. Косолап
Місце необанків у період війни *636*

О. М. Янчуков
Основні напрями вивчення іміджу бібліотеки в умовах соціальних трансформацій в Україні *639*

І. Колісник
Сучасні підходи до розпізнавання рукописних текстів: порівняння традиційних та глибоких методів машинного навчання *642*

О. О. Бондаренко
Інноваційні методи та технології прогнозування динаміки фінансових процесів *645*

Ю. Б. Чернявська
Застосування технології геофенсінгу в обліку оплати праці на будівельному підприємстві *648*

О. Ю. Тишко
Еволюція вітчизняних процесів цифровізації економіки в умовах викликів сучасності *650*

Є. В. Грігєрман
Інноваційні підходи в маркетинговій діяльності підприємств будівельної галузі *654*

4. *Карлетті Е., Городніченко Ю., Джеймс Г.* та ін. Відбудова України: варіанти політики для розбудови ефективної фінансової архітектури. *Франкфуртський звіт*. URL: https://cepr.org/system/files/2024-04/CEPR%20Ukraine%202024_Ukraine_translation_0.pdf (дата звернення: 26 травня 2025 року).
5. На виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам спрямовано з початку року понад 6,2 млрд грн. URL: https://www.msp.gov.ua/press-center/news/na-vyplaty-dopomohy-na-prozhyvannya-vnutrishno-peremishchenym-osobam-spryamovano-z-pochatku-roku-ponad-62-milyardiv-hryven (дата звернення: 26 травня 2025 року).
6. Надання допомоги ВПО. *Дія. Гід*. URL: https://guide.diia.gov.ua/view/nadannia-dopomohy-na-prozhyvannia-vnutrishno-peremishchenym-osobam-1a52a816-12be-4261-8733-bda51a4ef0e1 (дата звернення: 26 травня 2025 року).
7. Парламент підтримав цифровізацію соціальної сфери: за основу прийнято законопроєкт про ЄІССС. URL: https://www.msp.gov.ua/press-center/news/parlament-pidtrymav-tsyfrovizatsiyu-sotsialnoyi-sfery:-za-osnovu-pryynyato-zakonoproyekt-pro-yedynu-informatsiynu-systemu-sotsialnoyi-sfery (дата звернення: 26 травня 2025 року).
8. Світовий банк. Фінансування, мобілізоване для України з 24 лютого 2022 року. URL: https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine (дата звернення: 26 травня 2025 року).
9. Що таке "єДопомога" і як проєкт може допомогти переселенцям. URL: https://bf.diia.gov.ua/articles/shcho-take-proiekt-iedopomoha (дата звернення: 26 травня 2025 року).

О. В. ФІРСТЕНКО
аспірант кафедри економіки та управління бізнесом,
Міжрегіональна Академія управління персоналом

ВІДТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У сучасних умовах післявоєнного відновлення України людський капітал набуває ключового значення як стратегічний ресурс, здатний забезпечити довготривалу безпеку та стійкість держави.

Поняття "людський капітал" охоплює сукупність знань, умінь, навичок та здоров'я населення, що створює передумови для економічного зростання, інновацій та ефективного функціонування інституцій держави. Теоретичні дослідження виокремлюють прямі й опосередковані інвестиції в освіту, підвищення кваліфікації та охорону здоров'я як основні детермінанти розвитку людського капіталу й його здатності генерувати конкурентну перевагу на глобальному ринку праці [1].

В умовах воєнного протистояння та подальшого відновлення ресурс людського капіталу стає не лише економічним чинником, а й запорукою національної безпеки. Втрата робочої сили, руйнування освітніх і медичних установ, а також виїзд мільйонів громадян фактично послаблюють потенціал держави до відновлення та реінтеграції. Водночас активне відтворення людського капіталу через навчальні програми, психологічну реабілітацію ветеранів і внутрішньо переміщених осіб створює міцну основу для побудови стійкого суспільства та мінімізації ризиків соціальної дестабілізації.

Нині Україна стикається з суттєвими викликами: понад 2 000 освітніх закладів пошкоджено або зруйновано, втрати освітнього процесу внаслідок війни та пандемії призводять до значного розриву в навичках нового покоління; водночас унаслідок мобілізації та міграції втрачено більше чверті працездатного населення, що провокує гостру нестачу кадрів у критичних секторах економіки. Ці фактори вимагають від держави системного підходу: швидкого відновлення інфраструктури освіти й охорони здоров'я, масштабних програм перекваліфікації, а також стимулювання повернення й залучення українських фахівців із закордону.

Державна політика відтворення людського капіталу має ґрунтуватися на міжвідомчій координації та інтеграції стратегічних напрямів: розвиток цифрових платформ для навчання (edTech), запровадження ваучерних систем для підвищення кваліфікації, розширення програм психологічної підтримки ветеранів і ВПО, а також створення умов для інноваційного підприємництва серед молоді. Така цілісна модель не лише сприятиме економічному зростанню, а й посилить національну безпеку через формування стійкого, адаптивного людського ресурсу, здатного протистояти майбутнім викликам і забезпечувати стратегічну незалежність України [3].

Розв'язана росією війна в Україні посилила процеси розсіювання людських ресурсів, що істотно впливає на людське багатство країни. На сьогодні цей вплив є мало дослідженим порівняно з процесами створення людського капіталу. Показники, що сприяють процесу розсіювання, можна визначати шляхом кількості втрат людей, витіснення продуктивних сил, в тому числі тих, хто зайнятий в неформальній економіці, малозабезпечені соціальні групи, безробітні, бездомні, без доступу до соціальних виплат і відповідних комунікацій, таких як медицина, освіта, мобільний, Інтернет тощо. Масштабне вторгнення росії на територію України призвело до значних втрат людського капіталу, які можна розділити на такі групи, як прямі та опосередковані. До прямих втрат належать вимушена міграція, примусова депортація населення України, вбивство мирного населення, загибель військових і військовополонені. За даними звіту Міжнародної організації міграції (ІМО, 3 травня 2022 р.), загальна кількість переміщених осіб становить 13,7 млн осіб, з них 5,7 млн осіб покинули Україну. Варто зазначити, що тільки 4 % осіб розглядають можливість виїзду, а також 7 % знаходяться на стадії роздумів і припускають виїзд за кордон залежно від несприятливої ситуації [6].

На цій підставі можна припустити, що частина населення з тих, хто покинув Україну, не повернуться взагалі. Все залежить, звісно, від тривалості війни та від масштабів руйнувань на території Україні, а найголовнішою причиною буде можливість для українців знайти пристойну роботу та здобувати якісну освіту. За оцінкою експертів, 19 приватних і державних підприємств (17 %) з-поміж великих і середніх зруйновано повністю, ще 90 (83 %) пошкоджені частково. Як повідомлялося у ЗМІ, станом на грудень 2022 року українській інфраструктурі через війну завдано прямих збитків на суму 137,8 млрд дол. США [5].

Тому можна зробити висновки, скільки населення втратило місце праці й стали безробітними на досить невизначений термін. Щодо освіти, то детально ознайомитися з інформацією про кількість пошкоджених та знищених освітніх закладів у кожній області України можна на інтерактивній мапі. Відтак, станом на 12 грудня 2022 роки в Україні пошкоджень чи руйнувань зазнали понад 2800 шкіл. Враховуючи оперативну оцінку втрат активів сектору освіти України у зв'язку з війною, то станом на 7 липня 2022 року в усіх регіонах країни було пошкоджено 1938 та зруйновано 133 навчальні заклади різного типу. В тих регіонах, що знаходяться на підконтрольній території, оцінку щодо пошкоджень робити зарано, тому дана статистика може бути

значно заниженою та буде доступною тільки після завершення війни та звільнення усіх територій України [5].

На цій підставі можна зробити висновок, що певна частина міграційного населення вже ніколи не повернеться на своє місце проживання. Тому можна припустити, що це більшою мірою стосується студентів і учнів старших класів. Також за даними опитування ООН, серед осіб, які перетинали кордон з Польщею, близько 30 % заявили про потребу у працевлаштуванні [4].

Отже, ці вимушені мігранти були готові одразу ж приступити до праці в іншій країні. Розглядаючи опосередковані втрати, сюди варто віднести недоотримання бізнесового доходу підприємцями та заробітної плати працівниками, що унеможливлює використовувати власний набутий інтелектуальний, творчий та людський капітали внаслідок воєнних дій. Також сюди належать втрати в освітній сфері, зокрема — недостатній рівень інвестицій у людський капітал внаслідок істотного руйнування освітньої інфраструктури. Тобто, військові дії не дають можливості усім можливим учасникам освітнього процесу отримувати не тільки якісні знання, але й освіту взагалі. Перелік опосередкованих втрат потребує детального вивчення та опрацювання у повоєнний період. Сьогодні в постіндустріальному світі процеси відтворення та розвитку людського капіталу стали ускладненими та різноманітними. Системи освіти та охорони здоров'я забезпечують хороше місце праці, однак, вирішальну роль для людини відіграє її потенціал, здібності, компетенції та особистість: вільний час як умова для ініціативи та пілотні заходи; нейромережі; когнітивні технології, засоби, інституцій, які підвищують інтелектуальну здатність людини; гуманітарні технології тощо. Нові інституції й медіа-ресурси важливі, тому що вони створюють умови для розвитку конкретної людини, набуття її досвіду, професійної діяльності та існування загалом. Важливим завданням дослідження людського капіталу є пошук відповідних інституцій та інфраструктури, що будуть ключовими для його розвитку як тепер, так і в майбутньому [1].

Інвестиції в людський капітал означають вкладання в освіту, навчання та здоров'я людини. Навчання на робочому місці значно збільшує обсяг людського капіталу, натомість людина отримує безпеку здоров'я, а це продовжує його життєдіяльність, мобільність та здатність до пошуку інформації на ринку праці, підвищення вартості її послуг, народження та належне виховання дітей, а також можливість відтворити цей капітал в наступному поколінні.

Джерела

1. *Агафонова М. В.* Розвиток людського капіталу в рамках візії національної економічної стратегії на період до 2030 року. *Освітня аналітика України.* 2022. № 3(19). С. 15–25. DOI: https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-15-25
2. *Васильців Т. Г., Мульска О. П., Лупак Р. Л., Бідак В. Я.* Збереження людського капіталу України в умовах війни (чинник соціальної вразливості населення): постановка проблеми. *Вісник ЛТЕУ.* Серія : економічні науки. 2022. № 67. С. 43–48. DOI: https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06.
3. *Залознова Ю., Азьмук Н.* Людський капітал України в умовах війни: втрати та здобутки. *Економіка та суспільство.* 2022. № 38. DOI: https://doi.org/10.32782/2524- 0072/2022-38-59.
4. *Кумар Г. В.* Концепція формування та відтворення трансформаційних змін економічної природи людського капіталу. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. 2023. Вип. 1/2(74/75). Львів: НЛТУ України. С. 47–51.
5. Вокс Україна (2022). URL: https://voxukraine.org/operatyvnaotsinka-vtrat-aktyviv-sektoru-osvity-ukrayiny-u-zv-yazku-z-vijnoyu-stanom-na-lypen-2022.
6. Ukraine – Internal Displacement Report. *IMO*. URL: https://dtm.iom.int/ukraine/.